

Ланченко Олексій, Федорук Юрій. Організаційні форми здійснення проведення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2024. Випуск 1-2. С. 65-73.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2024.01-02.065>

УДК 338.432:330.341.1

JEL: Q16, O31

Ланченко Олексій

аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

E-mail: lanchenko76@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1476-7133

Федорук Юрій

к.с.-г. н., доцент кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

E-mail: fedoruky_4@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3921-7955

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

Вступ. У сучасних умовах багатьом суб'єктам господарювання в сільському господарстві важко і дуже складно протистояти на ринку великим підприємствам, об'єднанням і транснаціональним корпораціям. Тому, щоб посилити свої господарські зв'язки, підвищити конкурентоспроможність та ефективність виробленої продукції кожен із цих суб'єктів намагається реалізувати свій потенціал, використовуючи можливості кооперації та агропромислової інтеграції на всіх рівнях управління аграрним сектором.

Методи. Для досягнення поставленої мети були використані методи: теоретичного узагальнення – при плумаченні категорії «кластер»; системного підходу – при визначенні особливостей кластерних структур порівняно з іншими типами підприємств; поєднання історичного і логічного підходу – при дослідженні еволюції становлення інтеграційних об'єднань суб'єктів господарювання, узагальнення вітчизняного і світового досвіду функціонування кластерних структур.

Результати. Доведено, що незважаючи на деяку подібність між агрохолдингами і агрокластерами, що полягає головним чином в тому, що вони в основному орієнтовані на замкнутий цикл виробництва окремих видів продукції агропромислового виробництва, проте принципи і механізми їх створення докорінно відрізняються за такими ознаками, як: організаційно-правова форма, принципи створення, виробнича структура, статус сільськогосподарських організацій, конкуренція та управління. Встановлено, що в сучасних соціально-економічних умовах створення та розвиток сільськогосподарських кластерів у країні дозволить: підвищити ефективність, інвестиційну привабливість та інноваційну спрямованість функціонування сільського господарства, забезпечити надійність постачання країни та її регіонів власним продовольством та створити необхідні ресурси для експортних його поставок та продуктів переробки з високою доданою вартістю; цілеспрямовано вдосконалювати процеси тактичного та особливо стратегічного планування та прогнозування розвитку сільського господарства та державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції за рахунок використання більш ефективного організаційно-економічного механізму взаємодії держави та агробізнесу.

Перспективи. В повоєнний період розвиток інноваційних кластерів з метою активізації їх діяльності вимагає

вирішення наступних проблем: кластери потребують керівного законодавчого документу, який би чітко визначив роль і місце кластерів у економіці країни, перспективу розвитку та участь у відповідних програмах. Це відразу дало би поштовх багатьом рухам на регіональному рівні, а також у відносинах з міжнародними партнерами; кластери потребують значно більшої фінансової підтримки на вже розроблені проекти та програми розвитку економіки й інноваційних екосистем, а також на покращення власних інституційних спроможностей; покращення співпраці на регіональному рівні. Саме на цьому рівні має відбуватися тісна співпраця по розвитку кластерів на рівні органів влади, агенцій регіонального розвитку, територіальних громад тощо. Адже всі вони зацікавлені в тому, щоб місцевий бізнес працював краще, а проектів розвитку та залучення інвестицій.

Ключові слова: інновації, інноваційний кластер, сільськогосподарське підприємство, держава, аграрний сектор.

Вступ.

У сучасних умовах багатьом суб'єктам господарювання в сільському господарстві важко і дуже складно протистояти на ринку великим підприємствам, об'єднанням і транснаціональним корпораціям. Тому, щоб посилити свої господарські зв'язки, підвищити конкурентоспроможність та ефективність виробленої продукції кожен із цих суб'єктів намагається реалізувати свій потенціал, використовуючи можливості кооперації та агропромислової інтеграції на всіх рівнях управління аграрним сектором. На практиці це призвело до пошуку нових форм організації кооперації та інтеграції в сільському господарстві насамперед у вигляді кластерних утворень як одного з основних напрямів посилення інноваційної та інвестиційної привабливості галузі. При цьому найважливішою особливістю кластерного підходу є те, що він фокусує увагу не на окремих галузях і виробництвах, а на розвитку системи факторів виробництва та конкуренції, підвищенні продуктивності праці та досягненні додаткового системного ефекту за рахунок: спрощення доступу до новітніх технологій; ям; розподілу різноманітних ризиків між різними видами спільної діяльності; спільного виходу на зовнішній та внутрішній ринки під загальним брендом; проведення спільних НДДКР та спільного використання знань, а також організації ефективного процесу навчання; скорочення трансакційних та інших видів витрат.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Теоретико-методологічні основи природи кластерів, у тому числі й інноваційних, аналізували українські вчені: З. Варналій, О. Варяниченко, М. Войнаренко, О. Гармашова, К. Оксенюк, С. Соколенко, Л. Федулова та ін. Проте глибшого вивчення потребують питання, пов'язані зі з'ясуванням сутності поняття «інноваційний кластер» і зв'язку інноваційного кластера з інноваційною системою, із визначенням конкурентних переваг інноваційних кластерів, рівнів їхньої інноваційності тощо.

Мета статті.

На основі узагальнення досліджень науковців запропонувати практичні рекомендації щодо активізації створення інноваційних кластерів в аграрному секторі України.

Методологія дослідження.

Для досягнення поставленої мети були використані методи: теоретичного узагальнення – при тлумаченні категорії «кластер»; системного підходу – при визначенні особливостей кластерних структур порівняно з іншими типами об'єднань підприємств; поєднання історичного і логічного підходу – при дослідженні еволюції становлення інтеграційних об'єднань суб'єктів господарювання, узагальнення вітчизняного і світового досвіду функціонування кластерних структур.

Результати.

Найбільш помітним є формування кластерів у зернопродуктовому підкомплексі. Під зернопродуктовим кластером слід розуміти, як правило, групу географічно сусідніх взаємопов'язаних і тісно взаємодіючих між собою фірм, підприємств і різноманітних організацій, що

характеризуються економічною зацікавленістю, спільністю діяльності та взаємодоповнюючих один одного, що утворюють спільні виробничі ланцюги та товарні потоки, орієнтовані на виробництво кінцевого продукту та досягнення загального результату кластера. При цьому зернопродуктовий кластер повинен відповідати системності, яка представляє самоорганізовану і самоврядну систему, що володіє такими властивостями як відкритість, нерівноважність, нелінійність. До того ж він повинен мати міжгалузевий характер, при якому увага фокусується не на окремих галузях, підгалузях і виробництвах, а на певних організаційно-економічних зв'язках, а також враховувати географічний підхід, що відображає територіальну локалізацію основних учасників кластера [1]. Його формування необхідно здійснювати шляхом добровільного входження всіх економічно зацікавлених суб'єктів господарювання з урахуванням встановлення паритетних економічних відносин між ними з виділенням своєрідного «ядра» кластера.

Зернопродуктовий кластер, як складна та відкрита економічна система, має функціонувати за ще більш складних зовнішніх впливів. Для його створення потрібні не лише тривалий час та значні фінансові ресурси, а й глибокі наукові обґрунтування, оскільки аграрна сфера економіки у цьому напрямі робить лише перші практичні кроки. Тому для ефективного функціонування зернопродуктового кластера необхідна не тільки налагоджена система внутрішньої координації та взаємодії всіх його учасників, а й система державного регулювання та підтримки діяльності цього кластера у взаємодії з іншими суміжними кластерами та об'єднаннями на регіональному та міжрегіональному рівнях.

Має бути теоретично, методологічно і методично обґрунтувати вирішення багатьох практичних питань, пов'язаних з можливостями використання кластерного підходу в зернопродуктовому підкомплексі, а також з'ясувати наявність позитивних передумов, стримувальних факторів та можливих ризиків, розкрити відмінності зернопродуктового кластера від інших організаційно-правових форм господарювання та регіональних продуктивних агропромислових кластерів, поки отримали локальний розвиток лише окремих регіонах країни.

Адже, як правило, відсутність єдності в розумінні відмінностей між поняттями м кластерами та іншими формами інтегрованих і кооперативних формувань багато в чому виникають через недостатню кількість наукових досліджень з кластерних систем, відсутність позитивного досвіду створення повноцінних кластерів в аграрному виробництві з чітко налагодженою системою взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності [2].

Незважаючи на деяку подібність між агрохолдингами і агрокластерами, що полягає головним чином в тому, що вони в основному орієнтовані на замкнутий цикл виробництва окремих видів продукції агропромислового виробництва, проте принципи і механізми їх створення докорінно відрізняються за такими ознаками, як: організаційно-правова форма, принципи створення, виробнича структура, статус сільськогосподарських організацій, конкуренція та управління [3].

В останні роки в країні основними причинами підвищеного інтересу до створення та розвитку кластерів та кластерних систем в аграрній сфері економіки є:

- відносно більш висока ефективність та особливості безпосередньо функціонування самих кластерів, які за своєю економічною сутністю займають проміжне положення між автономними організаціями, регіональними агропромисловими комплексами та галузевими корпораціями, багато в чому поєднуючи в собі риси всіх зазначених видів економічних систем. При цьому однією з особливостей формувань кластерного типу перед іншими формами організації агропромислового виробництва є та обставина, що в них фокусується увага не на окремих галузях, підгалузях та виробництвах, а на організаційно-економічних відносинах між ними, підприємствами, які прямо чи побічно сприяють розвитку виробництва та конкуренції, спрощенню доступу до новітніх технологій виробництва продукції, розподілу можливих ризиків у різних видах спільної діяльності, зниженню витрат товарообігу, об'єднаному виходу на внутрішні та зовнішні ринки, організації та проведенню спільних наукових досліджень та підготовки фахівців, зниження трансакційних та інших видів витрат [4];

• тенденції, що склалися в розвитку управління економікою взагалі і аграрним сектором, зокрема. За роки ринкових перетворень економічна теорія та господарська практика так і не змогли задовільно вирішити багато проблем ринкової координації вітчизняної економіки в умовах її глобалізації та інноватизації [5]. Вони не могли здійснити це шляхом сепаративного підходу, коли економіка представляється як сукупність автономних агентів, ні на базі використання регіонального підходу, в якому об'єктом управління є територіально-виробничий комплекс, ні на основі галузевого підходу, де об'єкт управління - галузь;

• необхідність різкого розширення інноваційної та інвестиційної діяльності в аграрній сфері економіки та підвищення її ефективності та конкурентоспроможності при активізації структурно-інтеграційних процесів та концентрації капіталу на базі використання переваг кластерного підходу.

Що стосується безпосередньо організації зернопродуктового кластеру, то основними причинами, є:

• відсутність концепції та перспективних моделей розвитку агропромислових кластерів взагалі і зернопродуктового зокрема, що часто сприяє помилковому розумінню їх сутності, ототожнення з територіально-виробничими комплексами, і сучасними вертикально-інтегрованими формуваннями агрохолдингового типу, в оцінці діяльності яких до того ж спостерігаються нерідко діаметрально протилежні точки зору вчених та практиків. Підміна понять, що склалася в вітчизняній економічній літературі, часто заважає об'єктивному розумінню перспектив, видає реальний стан умов функціонування агропромислового кластера за бажане, тим самим будучи своєрідним гальмом у вирішенні численних проблем, що стримують його формування та розвиток;

• сформована невизначеність держави та агробізнесу у формуванні зернопродуктового кластера внаслідок відсутності необхідних умов для кластерного розвитку в агропромисловому виробництві;

• хронічний дефіцит інвестицій як з боку держави, так і агробізнесу, що виділяються на формування та функціонування конкурентоспроможного територіально-виробничого зернопродуктового кластера, що є відносно витратним у фінансовому відношенні та довготривалим процесом;

• постійна відсутність фінансової «прозорості» та інформаційної відкритості агробізнесу та ефективного організаційно-економічного механізму його взаємодії насамперед з регіональними органами влади та місцевого самоврядування на всіх рівнях управління аграрним сектором;

• часткове обмеження господарської та економічної самостійності сільськогосподарських товаровиробників в інтегрованих формуваннях агрохолдингового типу та відносно низький рівень компетенції менеджменту, від яких багато в чому залежить прийняття своєчасних та об'єктивних управлінських рішень та здійснення процесу кластеризації;

• низька і нестійка дохідність насамперед сільськогосподарських товаровиробників і як наслідок щодо слабка їх сприйнятливність до різноманітних інновацій, а також традиційна роз'єднаність і неузгодженість економічних інтересів усіх учасників зернопродуктового підкомплексу;

• майже повсюдна нерозвиненість кооперації та агропромислової інтеграції у сферах виробництва, обміну, розподілу та споживання зерна та продуктів його переробки на всіх рівнях управління сільським господарством;

• слабка матеріально-технічна база зернового господарства та суміжних з ним галузей, підгалузей та виробництв зернопродуктового підкомплексу, а також нерозвиненість інфраструктури та логістики зернового ринку;

• відсутність необхідної теоретичного, методичного опрацювання питань, пов'язаних зі створенням та функціонуванням зернопродуктового кластеру країни. Перелік недоліків та гострота їх прояву в інших продуктових кластерах значно перевищує відносно розвинений зернопродуктовий кластер, а їх усунення вимагає значно більших засобів.

В Україні до основних загальноекономічних та соціальних передумов створення продуктових

кластерів слід віднести:

- економічну зацікавленість та узгодженість дій органів законодавчої та виконавчої влади, бізнесу та громадськості, що мають певні заділи у формуванні інноваційних конкурентоспроможних структур кластерного типу, включаючи і агропромислове виробництво;

- поступове відновлення втраченого переважно у 90-ті роки минулого століття рівня соціально-економічного розвитку, вжиття комплексу певних заходів щодо підвищення життєвого рівня населення та зростання його платоспроможності в першу чергу на харчові продукти;

- прийняття на державному рівні низки основних законодавчих актів та різноманітних національних та регіональних цільових програм, великих інноваційних проектів, що забезпечують економічну зацікавленість держави та бізнесу у розвитку того чи іншого виду діяльності, включаючи формування та функціонування кластерів та їх систем;

- наявність та формування великих інтегрованих структур у різних галузях економіки, що активно діють на внутрішньому та зовнішньому ринках;

- єдність підходів до основних проблем розвитку кластерів як з боку їх безпосередніх учасників, так і державних органів;

- відносно нетривалий досвід формування та функціонування в окремих областях невеликої кількості спеціалізованих кластерів в аграрній сфері економіки. Щодо специфіки розвитку зернопродуктового комплексу найбільш важливими принципами формування кластера є:

- географічний принцип, який відображає територіальну локалізацію основної маси суб'єктів господарювання зернопродуктового підкомплексу і базується на врахуванні позитивних синергетичних ефектів територіальної взаємодії різних підприємств, організацій і виробництв, що виконують різні функції, але об'єднаних одним технологічним процесом виробництва;

- принцип встановлення мережі порівняно стійких організаційних та економічних зв'язків та відносин між усіма учасниками кластера;

- принцип добровільної участі у створенні та діяльності кластера, що передбачає об'єднання в мережу в господарському відношенні незалежних учасників, тісно взаємодіючих між собою з метою виробництва кінцевої конкурентоспроможної продукції підкомплексу;

- принцип виділення «ядра» кластера, який характеризується наявністю лідерів, які багато в чому визначають довгострокову господарську, інноваційну та іншу стратегію тісної взаємодії всіх учасників кластера;

- принцип державно-приватного партнерства, що передбачає створення кластерів з урахуванням стратегічних напрямів та програм розвитку сільськогосподарського виробництва та зернопродуктового підкомплексу;

- принцип відносної паритетності економічних відносин, що передбачає забезпечення порівняно рівних економічних умов господарювання та рівновігідність співпраці всіх учасників кластера за рахунок використання ефективного механізму довгострокових договірних економічних відносин та формованої учасниками кластера демократичної системи управління;

- принцип соціальної орієнтації застосовуваних кластерних технологій.

У зв'язку з відсутністю багаторічного вітчизняного досвіду створення та особливо функціонування продуктових кластерів за основу методичних підходів до їх формування можна використовувати наукові розробки окремих українських учених, які займаються дослідженнями кластерних систем і кластерів, які виділяють, як правило, три етапи їх організації: підготовчий, основний і завершальний [7]. Згідно з ними на підготовчому етапі обґрунтовуються актуальність і необхідність створення кластера, вивчаються відповідні передумови, мотиви та одночасно стримуючі фактори, проводяться маркетингові дослідження всіх потенційних учасників кластера, ведеться організаційна, роз'яснювальна та пропагандистська робота. Основний етап є щодо найбільш складним і трудомістким, оскільки тут вирішуються практично всі питання організаційного, економічного та нормативного правового механізму, пов'язаного з формуванням та розвитком кластера [8]. Завершальний етап передбачає ефективне формування організаційно-економічного

механізму прямої чи непрямой взаємодії кластера із зовнішнім оточенням.

В цілому нині процес формування продуктового кластера можна у наступній послідовності:

- на першому етапі група підприємств, організацій та виробництв об'єднується в некомерційне партнерство або асоціацію, де створюється координаційна рада, причому самі підприємства, організації та виробництва залишаються юридично незалежними;
- на другому етапі виявляються та аналізуються загальні проблеми розвитку підприємств, організацій та виробництв, можливі точки зростання та перспективи формування ринку, визначаються лідери, складаються спільний план діяльності та проект розвитку кластера;
- на третьому етапі створюється та застосовується нормативно-договірний механізм реалізації проекту.

Висновки та пропозиції.

Стосовно сучасних соціально-економічних умов створення та розвиток сільськогосподарських кластерів у країні дозволить:

- підвищити ефективність, інвестиційну привабливість та інноваційну спрямованість функціонування сільського господарства, забезпечити надійність постачання країни та її регіонів власним продовольством та створити необхідні ресурси для експортних його поставок та продуктів переробки з високою доданою вартістю;
- цілеспрямовано вдосконалювати процеси тактичного та особливо стратегічного планування та прогнозування розвитку сільського господарства та державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції за рахунок використання більш ефективного організаційно-економічного механізму взаємодії держави та агробізнесу;
- посилити дію синергетичного ефекту, що полягає у позитивному впливі сільськогосподарських кластерів на соціально - економічне становище адміністративно-територіального утворення, ефективність функціонування сільського господарства, розвиток міжрегіонального обміну, формування спеціалізованих зон з виробництва основних видів сільськогосподарської продукції, поліпшення якості, підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробленої кінцевої продукції галузі;
- більш цілеспрямовано проводити регіональну економічну, інвестиційну, інноваційну та аграрної політику, розвивати кооперацію та агропромислову інтеграцію, державно-приватне партнерство;
- повніше використовувати переваги кооперації та агропромислової інтеграції у процесі виробництва, обміну, розподілу та споживання сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки;
- суттєво покращити систему інформаційного забезпечення агросфери економіки, а також процесу виробництва, обміну, розподілу та споживання сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки на всіх рівнях управління аграрним сектором;
- скоротити кількість посередників, налагодити тіснішу взаємодію науки і виробництва, а також стимулювати розвиток науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, тим самим суттєво скоротити та прискорити шлях перспективних розробок від проекту до його впровадження у виробництво;
- пом'якшити негативні наслідки від членства країни у СОТ для розвитку сільського господарства, забезпечення продовольчої безпеки. У перспективі саме територіально-виробнича інтеграція на основі створення та функціонування кластерів стане одним з основних напрямків ефективного розвитку сільського господарства, переведення його на інноваційно-інвестиційну модель розвитку, яка має забезпечити випереджальне зростання цієї найважливішої галузі з порівняно з іншими галузями економіки нашої країни.

В повоєнний період розвиток інноваційних кластерів з метою активізації їх діяльності

вимагає вирішення наступних проблем: кластери потребують керівного законодавчого документу, який би чітко визначив роль і місце кластерів у економіці країни, перспективу розвитку та участь у відповідних програмах. Це відразу дало би поштовх багатьом рухам на регіональному рівні, а також у відносинах з міжнародними партнерами; кластери потребують значно більшої фінансової підтримки на вже розроблені проекти та програми розвитку економіки й інноваційних екосистем, а також на покращення власних інституційних спроможностей; покращення співпраці на регіональному рівні. Саме на цьому рівні має відбуватися тісна співпраця по розвитку кластерів на рівні органів влади, агенцій регіонального розвитку, територіальних громад тощо. Адже всі вони зацікавлені в тому, щоб місцевий бізнес працював краще, а проектів розвитку та залучення інвестицій.

Список використаних джерел

1. Горбатюк, О. В. Особливості організаційної інфраструктури впровадження інновацій у сільському господарстві. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. №3. С.31-41.
2. Замрига А. В. Формування інноваційної інфраструктури розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. № 5. С. 76-81.
3. Прокопець Л. В. Кластерний підхід як інструмент підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки* 2016. №17(3). С. 75-78.
4. Сидоров Я. Державна політика розвитку кластерів як складова частина формування інноваційної моделі сільського господарства: аграрно-правовий погляд. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №2. С.115-120.
5. Богашко, О. Л. Дослідження регіональної інноваційної політики зарубіжних країн, заснованої на кластерному підході. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджменту* 2016. №15. С. 8-11.
6. Мазнев Г. Є. Інноваційні технологічні кластери: особливості та застереження. *Економіка АПК*. 2013. №8. С. 63-67.
7. Шульга О. А. Проблеми інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств в Україні. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2013. №22. С. 81-85.
8. Кулішов В. В. Кластер – основа інноваційного розвитку економіки. *Інноваційна економіка*. 2013. №2. С. 3-6.

Статтю отримано: 05.04.2024 / Рецензування 27.05.2024 / Прийнято до друку: 30.06.2024

Oleksiy Lanchenko

Postgraduate

Bila Tserkva National Agrarian University

Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: lanchenko76@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1476-7133

Yuriy Fedoruk

Ph.D. (in Agriculture), Associate Professor of the Department of Technologies in Crop Production and Plant Protection

Bila Tserkva National Agrarian University

Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: fedoruky_4@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3921-7955

ORGANIZATIONAL FORMS OF IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

Introduction. In modern conditions, it is difficult and very difficult for many economic entities in agriculture to oppose large enterprises, associations and transnational corporations in the market. Therefore, in order to strengthen their economic ties, to increase the competitiveness and efficiency of the produced products, each of these subjects tries to realize its potential, using the opportunities of cooperation and agro-industrial integration at all levels of management of the agrarian sector.

Methods. The following methods were used to achieve the goal: theoretical generalization – when interpreting the category “cluster”; system approach – when determining the features of cluster structures compared to other types of enterprise associations; a combination of the historical and logical approach – in the study of the evolution of the formation of integration associations of economic entities, generalization of domestic and global experience of the functioning of cluster structures.

Results. It is proved that despite some similarity between agroholdings and agroclusters, which consists mainly in the fact that they are mainly focused on the closed cycle of production of certain types of agro-industrial production, but the principles and mechanisms of their creation are fundamentally different in such features as: organizational legal form, principles of creation, production structure, status of agricultural organizations, competition and management. It has been established that in modern social and economic conditions, the creation and development of agricultural clusters in the country will allow: to increase the efficiency, investment attractiveness and innovative orientation of the functioning of agriculture, to ensure the reliability of the supply of the country and its regions with its own food and to create the necessary resources for its export supplies and processing products with high added value; to purposefully improve the processes of tactical and especially strategic planning and forecasting of the development of agriculture and state regulation of the market of agricultural products due to the use of a more effective organizational and economic mechanism of interaction between the state and agribusiness.

Discussion. In the post-war period, the development of innovation clusters in order to intensify their activities requires solving the following problems: clusters need a guiding legislative document that would clearly define the role and place of clusters in the country's economy, the perspective of development and participation in relevant programs. This would immediately give impetus to many movements at the regional level, as well as in relations with international partners; clusters need significantly more financial support for already developed projects and programs for the development of the economy and innovative ecosystems, as well as for improving their own institutional capabilities; improving cooperation at the regional level. It is at this level that close cooperation on the development of clusters should take place at the level of authorities, regional development agencies, territorial communities, etc. After all, they are all interested in local business working better, development projects and investment attraction.

Keywords: innovations, innovation cluster, agricultural enterprise, state, agricultural sector.

References

1. Horbatiuk, O. V. (2016). Osoblyvosti orhanizatsiynoyi infrastruktury vprovadzhennya innovatsiy u silskomu hospodarstvi [Peculiarities of the organizational infrastructure of the implementation of innovations in agriculture]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannya nauky i praktyky* [Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice], 3, 31-41. [in Ukr.].
2. Zamryha, A. V. (2015). Formuvannya innovatsiynoyi infrastruktury rozvytku innovatsiynykh protsesiv v ahrarnomu sektori [Formation of innovative infrastructure for the development of innovative processes in the agricultural sector]. *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu kharchovykh tekhnolohiy* [Scientific works of the National University of Food Technologies], 5, 76-81. [in Ukr.].
3. Prokopets, L. V. (2016). Klasternyy pidkhid yak instrument pidvyshchennya konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpryyemstv [Cluster approach as a tool for increasing the competitiveness of agricultural enterprises]. *Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky* [Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser.: Economic Sciences], 17(3), 75-78. [in Ukr.].
4. Sydorov, Ya. (2017). Derzhavna polityka rozvytku klasteriv yak skladova chastyna formuvannya innovatsiynoyi modeli silskoho hospodarstva: ahrarno-pravovyy pohlyad [The state policy of cluster development as a component of the formation of an innovative model of agriculture: an agrarian and legal perspective]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo* [Entrepreneurship, economy and law], 2, 115-120. [in Ukr.].
5. Bohashko, O. L. (2016). Doslidzhennya rehional'noyi innovatsiynoyi polityky zarubizhnykh krayin, zasnovanoyi na klasternomu pidkhodi [Study of the regional innovation policy of foreign countries based on the cluster approach]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment* [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management], 15, 8-11. [in Ukr.].
6. Maznyev, H. Ye. (2013). Innovatsiyni tekhnolohichni klastery: osoblyvosti ta zasterezhennya [Innovative

technological clusters: features and caveats]. *Ekonomika APK* [Economy of agro-industrial complex], 8, 63-67. [in Ukr.].

7. Shulha, O. A. (2013). Problemy innovatsiynoho rozvytku sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv v Ukraini [Problems of innovative development of agricultural enterprises in Ukraine]. *Naukovyy chasopys NPU imeni MP Drahomanova. Seriya 18: Ekonomika i pravo* [Scientific journal of MP Drahomanov NPU. Series 18: Economy and law], 22, 81-85. [in Ukr.].

8. Kulishov, V. V. (2013). Klaster – osnova innovatsiynoho rozvytku ekonomiky [Cluster is the basis of innovative economic development]. *Innovatsiyna ekonomika* [Innovative economy], 2, 3-6. [in Ukr.].

Received: 04.05.2024 / Review 05.27.2024 / Accepted 06.30.2024

